

УДК 78 (075.8)

Цитування:

Кун Цзівей. Музична інтерпретація як прояв творчого самовираження. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2020. № 3. С. 250-254.

Kong Ziwei. (2020). Musical interpretation as a manifestation of creative self-expression. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 3, 250-254 [in Ukrainian].

Кун Цзівей,

*аспірант кафедри образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0721-228X>
kunczivej@gmail.com*

МУЗИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЯК ПРОЯВ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ

Мета роботи. Стаття присвячена особливостям творчої інтерпретації музичних творів у вокальному виконавстві, а саме розгляду низки професійно-особистісних характеристик артистів-співаків, а також трьох взаємопов'язаних етапів процесу творчої інтерпретації. **Методологічну основу дослідження** становлять діалектична та системна методології, що застосовуються в області культурологічних досліджень. Використано загальнонаукові та логічні методи аналізу, синтезу, індукції і дедукції, історичного і компаративістського дослідження проблеми. Автором застосований герменевтичний підхід до вивчення сутності творчої інтерпретації як процесу встановлення об'єктивного значення, виявлення особистісного змісту об'єктів, що підлягають трактуванню. **Наукова новизна** роботи полягає в поглибленні уявлень про багатогранність досліджуваного явища, виявленні значущості творчого компонента в низці особистісних якостей сучасного вокаліста-виконавця. **Висновки.** Творче начало в музично-виконавській інтерпретації розкривається через індивідуальне наповнення суб'єктивно новим особистісно-забарвленим змістом об'єктивно існуючого авторського нотного тексту. При цьому, суб'єктивну цінність інтерпретаторської діяльності музикант-вокаліст набуває в процесі саморозкриття, самозбагачення, особистісного зростання. Перетворюючий вплив інтерпретації на виконавця пов'язаний з тим, що через творче спілкування з музичним твором, композитором, його епохою та всією художньою культурою, вокаліст-виконавець збагачує межі своєї особистості. Таким чином, творча інтерпретація в даній роботі визначається як комплексний прояв індивідуально-особистісних характеристик виконавця в процесі артистичного прочитання і реалізації музичного твору.

Ключові слова: інтерпретація, музично-виконавська діяльність, творчість, інтерпретаторська діяльність, вокаліст-виконавець, етапи процесу творчої інтерпретації.

Кун Цзівей, аспірант кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Музыкальная интерпретация как проявление творческого самовыражения

Цель работы. Статья посвящена особенностям творческой интерпретации музыкальных произведений в вокальном исполнительстве, а именно рассмотрению ряда профессионально-личностных характеристик артистов-певцов, а также трех взаимосвязанных этапов процесса творческой интерпретации. **Методологическую основу** исследования составляют диалектическая и системная методологии, применяемые в области культурологических исследований. Используются общенаучные и логические методы анализа, синтеза, индукции и дедукции, исторического и компаративистского исследования проблемы. Автором применен герменевтический подход к изучению сущности творческой интерпретации как процесса установления объективного значения, выявление личностного содержания объектов, подлежащих трактовке. **Научная новизна** работы заключается в углублении представлений о многогранности изучаемого явления, выявлении значимости творческого компонента в ряде личностных качеств современного вокалиста-исполнителя. **Выводы.** Творческое начало в музыкально-исполнительской интерпретации раскрывается через индивидуальное наполнение субъективно новым личностно-окрашенным содержанием объективно существующего авторского нотного текста. При этом, субъективную ценность интерпретаторской деятельности музыкант-вокаліст приобретает в процессе самораскрытия, самообогащения, личностного роста. Преобразующее влияние интерпретации на исполнителя связано с тем, что через творческое общение с музыкальным произведением, композитором, его эпохой и всей художественной культурой, вокаліст-исполнитель обогащает пределы своей личности. Таким образом, творческая интерпретация в данной работе определяется как комплексное проявление индивидуально-личностных характеристик исполнителя в процессе артистического прочтения и реализации музыкального произведения.

Ключевые слова: інтерпретація, музикально-исполнительская діяльність, творчество, інтерпретаторская діяльність, вокаліст-исполнитель, етапи процесу творчеської інтерпретації.

Kong Ziwei, graduate student, department of fine arts, musicology and cultural studies of the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Musical interpretation as a manifestation of creative self-expression

The purpose of the article. The article is devoted to the peculiarities of the creative interpretation of musical works in vocal performance, namely, consideration of a number of professional and personal characteristics of singers, as well as three interrelated stages of the process of creative interpretation. **The methodology** of the research of the study is made up of dialectical and systemic methodologies used in the field of cultural studies. General scientific and logical methods of analysis, synthesis, induction, and deduction, historical and comparative research of the problem are used. The author has applied a hermeneutic approach to studying the essence of creative interpretation as a process of establishing objective meaning, identifying the personal content of objects to be interpreted. **The scientific novelty** of the work lies in deepening the understanding of the versatility of the phenomenon under study, revealing the significance of the creative component in a number of personal qualities of a modern vocalist-performer. **Conclusions.** The creative principle in the musical performance interpretation is revealed through the individual filling with the subjectively new personality-colored content of the objectively existing author's musical text. At the same time, the musician-vocalist acquires the subjective value of interpretive activity in the process of self-disclosure, self-enrichment, and personal growth. The transformative influence of interpretation on the performer is due to the fact that through creative communication with a piece of music, a composer, his era, and the entire artistic culture, the performer vocalist enriches the limits of his personality. Thus, the creative interpretation in this work is defined as a complex manifestation of the individual and personal characteristics of the performer in the process of artistic reading and realization of a musical work.

Key words: interpretation, musical performance activity, creativity, interpretive activity, vocalist-performer, stages of the creative interpretation process.

Актуальність проблеми. Наскрізними темами сучасної культури є поняття творчості, яка передбачає створення нових за задумом культурних та матеріальних цінностей; музичної інтерпретації, як оригінального художнього тлумачення музикантом-виконавцем (вокалістом, інструменталістом, диригентом) музичного твору в процесі його виконання; власне музичного мистецтва в якості об'єкту самопізнання. Глибоке розкриття цих тем неможливе без широкого залучення гуманітарних сфер людської діяльності, серед яких провідне місце належить філософії, культурології, музикознавству, онтології творчості та ін. Не можна обійти увагою й рівень естетичної культури самої особистості та її залученість до мистецького життя, як потужного аспекту формування чуттєвого світу людини. Не зважаючи на свою актуальність, сьогодні не існує чітко виражених орієнтирів з вирішення цих складних та масштабних проблем. Проте, шляхом використання творчого потенціалу мистецтва, зокрема музичного, реально збагатити внутрішній світ особистості та сприяти розвитку її духовних спрямувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «інтерпретація» (лат. «interpretatio» – «роз'яснення, тлумачення») сьогодні застосовується в різних областях науки і включає в себе широкий спектр значень. У філософії інтерпретація трактується як одна з фундаментальних операцій мислення, яка

полягає в доданні сенсу будь-яким проявам духовної діяльності людини, об'єктивованим в знаковій чи чуттєво-наглядній формі [11, с. 22]. Таким чином, інтерпретація безпосередньо пов'язана з розумінням та осмисленням інформації. Питання інтерпретації розглядалися у науковій думці з позиції філософії (Г. Гадамер [4], О. Лосев [8] та ін.); психології (Л. Бочкар'єв [1], Л. Виготський [3], Ю. Цагареллі [15] та ін.); мистецтвознавства (Н. Кашкадамова [5], Н. Корихалова [7], В. Москаленко [9] та ін.).

В. Холопова під художньою інтерпретацією розуміє варіантну множинність індивідуального прочитання та відтворення музичного тексту. При цьому, дослідниця зауважує, що художня інтерпретація не є власне виконанням, тобто будь-яким публічним втіленням нотного тексту [14]. До видатних педагогів-піаністів, які звертались до феномена музично-виконавської інтерпретації належать Г. Коган [6], Г. Нейгауз [10], С. Фейнберг [12] та ін.

Метою статті є дослідження особливостей творчої інтерпретації музичних творів у вокальному виконавстві.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, шлях до втілення виконавцем-вокалістом художнього задуму твору залежить не лише від точності відтворення нотного тексту, а й від його підтексту, який не завжди піддається нотному запису, проте передає специфічний настрій музичної композиції. Саме влучність

відтворення цього настрою відкриває вокалісту шлях до досягнення художнього образу всього твору. Саме тому, проблема відтворення художнього образу в музичному мистецтві є досить неоднозначною, та полягає у вмінні утримувати так званий баланс між адекватним відтворенням авторського задуму та творчою ініціативою самого музиканта-виконавця.

Так, коло засобів виразності виконавця-вокаліста відрізняється специфічністю та певною самостійністю, а виконавське інтонування відрізняється від композиторського, яке відображене у нотному записі, завдяки своїй імпровізаційності. При цьому, виконавські засоби виразності (різноманітні способи звуковидобування, агогічні, темпові та динамічні відхилення, інтонаційні нюанси тощо), що не зафіксовані у нотному тексті, доповнюють елементи композиторської музичної мови. Розкриття емоційного строю та образного змісту музичного твору залежить від інтонаційної манери вокаліста-виконавця, що зумовлюється мірою його чуйності до сприйняття музики, творчою індивідуальністю. Зазначена варіантна множинність виконання зумовлюється варіантною множинністю власне змісту музичного твору. Музична композиція, що існує у вигляді нотного тексту та відтворюється виконавцем з урахуванням закладених у ньому естетичних закономірностей, принципово відрізняє музичне виконання від імпровізації.

Відомо, що поняття «гарне виконання» можна вважати синонімом до слова «творчість», тобто, саме від майстерності музиканта-виконавця залежить якість виконання твору, а індивідуальна виконавська трактовка музичної композиції підіймає виконавську діяльність до рівня творчості. Це пояснюється тим фактом, що будь-який нотний запис є відносним, навіть не зважаючи на його насиченість ремарками та детальність. Головне завдання виконавця-вокаліста – не лише прочитати, а й одухотворити, зробити «творчий переклад» авторського запису в реальні звукові образи.

Слід зазначити, що завдяки партитурі можливе виконання, найбільш адекватне авторському тексту. З іншого погляду, партитура являє собою лише схематичне відображення задуму автора. Таким чином, виконання авторського тексту є суб'єктивним процесом, представляючи собою інтерпретацію чи виконавське трактування. Проте, не будь-яке відтворення нотного тексту

можна вважати інтерпретацією. Так, власне термін «інтерпретація» (лат. «interpretatio»), розуміється як розкриття змісту, трактування, тлумачення [13, 340]. При цьому, інтерпретаційний процес асоціюється не лише з встановленням об'єктивного значення, а й з виявленням особистісного змісту об'єктів, що підлягають трактуванню. У галузі музичного мистецтва під інтерпретацією розуміють варіантну множинність суб'єктивного відтворення та прочитання музичного твору, що розкривають його нові смисли та ідейний зміст [2, 289].

Важливо звернути увагу, що художнє втілення інтерпретації вимагає наявності у виконавця-вокаліста певних професійних та психологічних характеристик, серед яких: інтелект, емоційна чуйність, темперамент, наявність музичного досвіду, виконавська витримка, здатність контролювати власне виконання тощо. Відомо, що в одних виконавців переважає логічне мислення, завдяки якому останні краще виконують твори наповнені глибоким, філософським змістом. Іншим краще вдається виконання програмної та зображальної музики завдяки переважанню образного мислення.

Звертаючись до безпосередньої роботи вокаліста над твором необхідно зазначити, що перш за все вона повинна ґрунтуватись на його всебічному вивченні. Це дає можливість зануритися в образну сферу, зрозуміти авторський задум, підтримати інтерес виконавця до вокальної композиції. Хоча творчу інтерпретацію важко розділити на певні етапи, проте умовно виокремимо три послідовні кроки цього процесу.

Так, на першому етапі, який передбачає попереднє ознайомлення з вокальним твором у виконавця створюється мисленнєвий художній образ, що базується на уявленнях про форму, стиль, мелодію, гармонію, ритм, лад твору, а також наявні засоби музичної виразності. Важливу роль у процесі творчої інтерпретації відіграють ознайомлення з історією створення твору, прослуховування інших виконавських зразків.

Відомо, що правильність інтерпретації напряму залежить від усвідомлення та врахування традицій, які склалися в культурі, до якої відноситься виконуваний твір. Одним з найсуттєвіших моментів у процесі вірної трактовки твору і, відповідно, створенню правильного художнього образу є розуміння своєрідності епохи, в яку він був створений. Це пов'язано з втіленням митцями у своїх творах характерних для конкретного

історичного періоду ідеалів та сторін життя, філософських концепцій та поглядів, тобто всього, що можна віднести до стильових особливостей. Відповідно до отриманих даних виконавець має можливість підібрати та використовувати відповідні засоби музичної виразності.

Показовим у даному випадку буде приклад різного позначення темпу в різні історичні епохи. Наприклад, в докласичний період темпами «Adagio», «Andante», «Allegro» позначалась не швидкість руху, а характер музики. Так, Allegro Д. Скарлатті повільніше, ніж Allegro у представників класичного періоду, тоді, як Allegro В. Моцарта стриманіше аніж Allegro в сучасній музиці.

Тож, під час роботи над музичним твором, завдання виконавця-вокаліста полягає у правильному визначенні співвідношення композиції з часом її створення, особливостями композиторського письма та врахуванням стильових рис. Проте відомо, що навіть музиканти-професіонали, які мають значний виконавський досвід, можуть вдаватися до чуттєво-інтуїтивного пізнання художнього світу музичного твору. При цьому, його суб'єктивне тлумачення може бути неадекватним до композиторського задуму та призвести до підміни змісту твору змістом сприйняття інтерпретатора.

Отже, доповнити наявну інформацію про виконувану вокальну композицію, спростувати чи ствердити правильність початкової гіпотези покликана історична інтерпретація тексту, яка ґрунтується на вивченні та аналізі біографічних даних авторів, стильових особливостей їхньої творчості, а також художнього стилю епохи.

Другий етап спрямований на подолання технічних складнощів, які закладені в нотному тексті. Для даного етапу є характерною складна та довготривала переробка інтонаційних, ритмічних, виразних та технічних компонентів музики, яка підлягає вивченню, що сприяє подальшому формуванню ідеального музичного образу.

Як зазначає Джоу Лі, аналітичний розбір твору: наближає виконавця до адекватної інтерпретації композиторського задуму; дає ясне уявлення про особливості змісту і форми твору; дає розуміння про взаємодію художніх засобів; сприяє кращому запам'ятовуванню музичного матеріалу; дає осмислення виразних можливостей елементів музичної мови; розширює інтелектуальний горизонт; допомагає виконавцю усвідомити своє

відношення до того чи іншого музичного твору, обґрунтувати його, «вжитися» у задум авторів, зробити їх думки і почуття своїми, щоб потім у процесі виконання цього твору передати ці почуття, «заразити» ними слухачів [16, 137].

На третьому етапі відпрацьовується та формується готовність вокаліста до концертного виконання твору, відпрацьовуються виконавські прийоми з урахуванням образно-сміслового змісту вокальної композиції.

Так як предметом нашого дослідження є вокальні твори, вокалісту-інтерпретатору необхідно враховувати особливості не лише музичного, а й літературного тексту, особливості побудови фраз, наявність розділових знаків, кульмінацій, акцентів і наголосів, що дозволяє знаходити нові виразні інтонації.

Особливі ускладнення для виконавця-вокаліста може представляти інтерпретація творів на іноземній мові, що пояснюється її специфічними лінгвістичними особливостями. Сюди відносяться особливості фонетичних систем іноземних мов, інтонаційні особливості фраз, які відрізняються в залежності від комунікативної установки висловлювання: питальне, розповідне, окличне.

Поруч із технічним відпрацюванням іноземного тексту, яке включає в себе роботу над вимовлянням окремих звуків, фраз, ритмічних груп і звукосполучень та їх поєднання між собою, вокалістам-інтерпретаторам важливо звертати увагу на змістову складову літературного тексту, тобто усвідомлювати зміст кожного слова з метою створення адекватного музичного образу.

Таким чином, основне завдання музиканта-вокаліста – це виконання музичного твору на достатньому художньому та вокально-технічному рівнях. Відповідно, виконавець повинен максимально засвоїти та відпрацювати художній образ, закладений автором, зуміти його відчути та зосередити на ньому свою увагу.

Висновки. Отже, творче начало в музично-виконавській інтерпретації розкривається через індивідуальне наповнення суб'єктивно новим особистісно-забарвленим змістом об'єктивно існуючого авторського нотного тексту. При цьому, суб'єктивну цінність інтерпретаторської діяльності музикант-вокаліст набуває в процесі саморозкриття, самозбагачення, особистісного зростання. Перетворюючий вплив інтерпретації на виконавця пов'язаний з тим,

що через творче спілкування з музичним твором, композитором, його епохою та всією художньої культурою, вокаліст-виконавець збагачує межі своєї особистості. Таким чином, творчу інтерпретацію розглядаємо як комплексний прояв індивідуально-особистісних характеристик виконавця в процесі артистичного прочитання і реалізації музичного змісту.

Література

1. Бочкарев Л. Л. Психология музыкальной деятельности. Москва : Классика XXI, 2008. 225 с.
2. Булучевский Ю., Фомин В. Краткий музыкальный словарь. Москва : Музыка, 2010. 461 с.
3. Выготский Л. Психология искусства. Москва : АСТ, Neoclassic, 2019. 331 с.
4. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. Основы философской герменевтики. Москва : Прогресс, 1988. 704 с.
5. Кашкадамова Н. Виконавська інтерпретація у фортепіанному мистецтві XX сторіччя. Львів : ККІНПАТРИ ЛТД, 2014. 340 с.
6. Коган Г. М. У врат мастерства. Москва : Музыка, 1977. 237 с.
7. Корыхалова Н. П. Интерпретация музыки. Ленинград : Музыка, 1979. 208 с.
8. Лосев А. Ф. Музыка как предмет логики. Москва : Директ-Медиа, 2008. 388 с.
9. Москаленко В. Г. Творческий аспект музыкальной интерпретации. Киев : НМАУ, 1994. 157 с.
10. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры : Записки педагога. Москва : Музыка, 1988. 240 с.
11. Фейгин М. Э. Воспитание и совершенствование музыканта-педагога Москва : Советский композитор, 1973. 258 с.
12. Фейнберг С. Е. Пианизм как искусство. Москва : Музыка, 1969. 516 с.
13. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е.Ф. Губский и др. Москва : ИНФРА-М, 2009. 569 с.
14. Холопова В. Н. Музыка как вид искусства. Санкт-Петербург : Лань, 2000. 320 с.
15. Цагарелли Ю. Психология музыкально-исполнительской деятельности. Санкт-Петербург : Композитор, 2008. 209 с.
16. Чжоу Л.и. Формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2016. 211 с.

References

1. Bochkarev, L. L. (2008). Psychology of musical activity. Moscow: Klassika XXI. [in Russian].
2. Buluchevsky, Y., Fomin, V. (2010). A short musical dictionary. Moscow: Muzyka. [in Russian].
3. Vygotsky, L. (2019). Psychology of art. Moscow: ACT, Neoclassic. [in Russian].
4. Gadamer, H.-G. (1988). Truth and Method. Foundations of philosophical hermeneutics. Moscow: Progress. [in Russian].
5. Kashkadamova, N. (2014). Performing interpretation in the piano art of the twentieth century. Lviv: ККІНПАТРИ ЛТД. [in Ukrainian].
6. Kogan, G. M. (1977). At the gates of mastery. Moscow: Muzyka. [in Russian].
7. Korykhalova, N. P. (1979). Interpretation of music. Leningrad: Muzyka. [in Russian].
8. Losev, A. F. (2008). Music as a subject of logic. Moscow: Direct-Media. [in Russian].
9. Moskalenko, V. G. (1994). The creative aspect of musical interpretation. Kiev: НМАУ. [in Ukrainian].
10. Neuhaus, G. G. (1988). On the art of piano playing: Notes of a teacher. Moscow: Muzyka. [in Russian].
11. Feigin, M. (1973). Education and improvement of the musician-teacher. Moscow: Sovetskiy kompozitor. [in Russian].
12. Feinberg, S. E. (1969). Pianism as an art. Moscow: Muzyka. [in Russian].
13. Gubsky, E. F. & others (2009). Philosophical Encyclopedic Dictionary. Moscow: ИНФРА-М. [in Russian].
14. Kholopova, V. N. (2000). Music as a kind of art. St. Petersburg: Lan. [in Russian].
15. Tsagarelli, Y. (2008). Psychology of musical performance. St. Petersburg: Kompozitor. [in Russian].
16. Zhou Li. (2016). Formation of interpretive competence in the future of the people of the China in the process of training in the main pedagogical foundation of Ukraine (Candidate's dissertation). Kyiv. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.07.2020
Прийнято до друку 10.08.2020